

Motion till riksdagen

1988/89:L11

av Rolf Dahlberg m.fl. (m)

med anledning av prop. 1988/89:23 om produktsäkerhetslag

Propositionens förslag syftar till att motverka att farliga varor och tjänster orsakar person- eller egendomsskador. Det hade varit önskvärt om förslagen till regler om produktsäkerhet hade lagts fram samtidigt med förslag om produktansvar. Det hade även varit önskvärt om reglering av detta område hade skjutits framåt i tiden så att anpassning direkt skulle ha kunnat ske till motsvarande regler inom EG. Då propositionen nu likväl har lagts fram vill vi emellertid inte motsätta oss att lagstiftning sker om produktsäkerhet.

Enligt propositionens förslag skall produktsäkerhetslagen endast omfatta sådana varor och tjänster som tillhandahålls i näringsverksamhet. Service i offentligrättsliga former, exempelvis varor och tjänster som enskilda människor använder i den offentliga hälso- och sjukvården, i skolor och på daghem faller utanför lagens tillämpningsområde. Konsumentverket har i sitt remissyttrande hävdade att detta inte är godtagbart.

Vi menar att verkets kritik är välgrundad. Det är svårt att förstå varför människors skydd mot farliga varor och tjänster skall vara mindre inom den offentliga sfären än inom den privata. Detta ter sig än mindre motiverat mot bakgrund av att den offentliga verksamheten ofta utövas i en monopolsituation. Människorna har således inte något alternativ att anlita om de skulle vara missnöjda. I ett sådant läge är det oförsvarligt att inte låta medborgarna omfattas av det ökade skydd produktsäkerhetslagen kan ge dem.

Enligt propositionen skall varje näringsidkare som tillhandahållit en farlig produkt kunna åläggas bl.a. att återkalla produkten. Då ett åläggande övervägs skall i första hand hänsyn tas till vem eller vilka som har de bästa förutsättningarna att uppfylla ändamålet med åtgärden. Detta betyder att en näringsidkare kan åläggas att utföra åtgärder beträffande produkter som har tillhandahållits av en annan näringsidkare.

Vi menar att propositionens förslag i denna del inte är godtagbart. Vi vill i detta sammanhang citera marknadsdomstolens remissyttrande:

I motiven (s. 153) tas som utgångspunkt att varje näringsidkares ansvar i princip bör begränsas till produkter som han själv har tillhandahållit. Detta torde också ha starkt stöd i den allmänna rättsuppfattningen. Av effektivitetsskäl kan dock, som kommittén funnit, principen inte tillämpas fullt ut. I sina slutsatser och i lagtexten sätter emellertid kommittén generellt effektivitetshänsynen i första hand. Detta är enligt marknadsdomstolens mening rimligt när det gäller akuta risksituationer. I andra fall bör det kunna finnas större utrymme för rättvisesynpunkter. Det kan ifrågasättas om inte § 12 bör jämkas på denna punkt.

För marknadsdomstolens del blir övervägandena angående vem som skall

vara adressat för ett åläggande eller ett förbud beroende av partsförhållanden i varje särskilt fall. Det blir konsumentombudsmannen – eller annan sökande – som bestämmer ramen för prövningen. Detta förhållande är i frågor om varningsinformation och återkallelser inte helt tillfredsställande. Det skulle vara önskvärt om domstolen i sådana ärenden hade möjlighet att mer allsidigt pröva vem som är lämplig adressat för ett åläggande. En tänkbar lösning är att näringsidkare mot vilka ansökan riktats ges viss möjlighet att dra in även andra näringsidkare i processen vid domstolen. Enligt domstolens mening bör denna fråga övervägas ytterligare.

Det är enligt vår mening ett elementärt rättssäkerhetskrav att en sådan ordning som marknadsdomstolen anvisar tillåts i lagen. Det bör alltså bli möjligt för en näringsidkare att dra in även andra näringsidkare i processen och låta talan omfatta även dem. Departementschefens försvar då han motsätter sig den nämnda ordningen ter sig föga övertygande. Enligt propositionen skulle en sådan lösning "inrymma allt för många praktiska och processuella problem". Så till vida är departementschefens kommentar korrekt att möjligheten att föra in ytterligare parter i processen naturligtvis gör denna mer invecklad. Men motsvarande problem har lösts i rättegångsbalkens 14 kap. om förening av mål och tredjemans deltagande i rättegång. Det saknas anledning att anta att motsvarande system inte skulle fungera inför marknadsdomstolen. Ytterst är det en fråga om hur lagstiftaren ser på förhållandet mellan effektivitet och rättssäkerhet. I propositionen har effektiviteten satts främst vid regleringen av denna fråga. Vi menar att rättssäkerheten måste ges ökad betydelse.

Det föreslås inga nya regler i propositionen gällande hur de kostnader som uppkommer till följd av ingripanden skall fördelas mellan olika näringsidkare. Enligt departementschefen bör man kunna räkna med att t.ex. en detaljist kan hålla sig skadeslös genom att styra tillbaka varor med säljförbud och återkallade varor till sin leverantör med stöd av den allmänna köplagens regler eller motsvarande avtalsvillkor. Det görs vidare gällande att med avtalsfrihet får näringsidkarna möjlighet att utforma rättsförhållandet på ett sätt som bäst passar varje situation.

Enligt vår mening underskattar departementschefen de svårigheter för näringsidkare som ingripanden med stöd av produktsäkerhetslagen kan skapa. Där avtalsförhållande redan finns, exempelvis mellan detaljist och grossist, torde tvister kunna lösas. Men där avtal saknas, exempelvis mellan detaljister som saluför likartade produkter, måste rimligen tvister uppstå. Vid den tidpunkt produktsäkerhetslagen skall tillämpas kan för övrigt normalt förekommande garantitider eller ansvarsåtaganden för länge sedan ha upphört att gälla. Vi menar att mycket talar för att den föreslagna produktsäkerhetslagen kommer att kräva ytterligare lagstiftning inom detta område. Det är angeläget att man noggrant följer effekterna av lagens tillämpning.

Enligt propositionen skall förhandlingar mellan tillsynsmyndigheten och näringsidkaren normalt föregå en talan om åläggande eller förbud. I propositionen sägs att huvudregeln måste vara att om ett företag och en myndighet kommit fram till en samförståndslösning om vilka åtgärder som bör vidtas, skall företaget inte senare behöva befara att myndigheten kräver

helt andra åtgärder. Men nya utredningar eller plötsligt uppkomna oväntade skador kan förändra förutsättningarna för vilka åtgärder som är lämpligast. Enligt departementschefen bör myndigheten i en sådan situation vara oförhindrad att kräva att andra lämpligare säkerhetsåtgärder vidtas. Departementschefen förutsätter dock att detta skall ske endast i mycket speciella undantagsfall.

En sådan reglering är inte helt tillfredsställande. Har två parter ingått en överenskommelse bör principen vara att den skall hållas av båda. Det förhållandet att ena parten är en myndighet bör inte ge denna rätt att bryta överenskommelsen. Ett sådant system kan i värsta fall leda till ett minskat intresse från näringsidkarnas sida att över huvud taget bry sig om att försöka nå samförståndslösningar. Samtidigt är det svårt att förneka att ett behov av icke förutsedda säkerhetsåtgärder kan finnas i vissa fall. Ett elementärt krav är dock att det i lagen finns inskrivet att myndighet har rätt att frångå överenskommelser endast då "särskilda skäl" föreligger. Detta ger näringsidkarna ökad rättssäkerhet och innebär samtidigt en ökad kontroll av att myndigheter frångår samförståndslösningar endast då det är starkt befogat.

Enligt propositionen skall marknadsdomstolen pröva materiella frågor enligt produktsäkerhetslagen. Vi vill inte i detta sammanhang motsätta oss en sådan ordning. Men vi vill erinra om att vi tidigare föreslagit att specialdomstolar av den typ marknadsdomstolen utgör bör avskaffas eller att mål avgörs av högsta domstolen som sista instans.

Det bör ankomma på vederbörande utskott att utarbeta erforderlig författningstext.

Hemställan

Med hänvisning till det anförda hemställs

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som anförts om sambandet mellan produktsäkerhetslag och produktansvarslag samt regleringen av motsvarande frågor inom EG,

2. att riksdagen beslutar att produktsäkerhetslagen skall omfatta även sådana varor och tjänster som tillhandahålls i offentligt rättsliga former,

3. att riksdagen beslutar att produktsäkerhetslagen skall utformas på sådant sätt att en näringsidkare ges möjlighet att dra in även andra näringsidkare i processen vid marknadsdomstolen i enlighet med vad som anförts i motionen,

4. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som anförts om regler om näringsidkares inbördes förhållanden,

5. att riksdagen beslutar att utforma produktsäkerhetslagens regler om myndighets bundenhet av förhandlingslösningar i enlighet med vad som i motionen anförts. Mot. 1988/89 L11

Stockholm den 7 november 1988

Rolf Dahlberg (m)

Allan Ekström (m)

Ewy Möller (m)

Charlotte Cederschiöld (m)

Filip Fridolfsson (m)

Eva Björne (m)

Carl G Nilsson (m)

Jerry Martinger (m)

Göthe Knutson (m)

Anders Andersson (m)

Göran Ericsson (m)

Inger Koch (m)